

Mindig kell valami, amin dolgozom

Jeckel Ferenc 1950-ben született Budapesten. A Képző- és Iparművészeti Gimnázium festő-rajz szakán érettségizett 1968-ban, mestere id. Benedek Jenő volt. 1968–1970 között az Állami Pénzverő jelvény-, érem- és plakett-tervezőjeként dolgozott. 1971-től önálló festőművész. 1974–1988 között az Angyalföldi József Attila Művelődési Központban a Moholy-kör rajz szakkörét vezette. 1993–1997 között rajzot és művészettörténetet tanított a XIII. kerületi Kassák Lajos Gimnáziumban.

– *Festő szeretett volna lenni gyerekkorában is?*

– Filmrendező szerettem volna lenni. Azért jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskolára, mert kellett volna egy diploma, hogy felvegyenek a filmrendező szakra, s miután nem vettek fel, maradt a festés. Nem akartam festő lenni, az élet hozta. Eszembe sem jutott, de ahogy viszsza gondolkodom, több mozzanat terelt ebbe az irányba. Az első portrét Anna nővéremről rajzoltam 1962-ben. Aztán később, még gyerekkoromban, nyertem rajzversenyeket. Amikor az apám, aki nyomdász volt, azt akarta, hogy én is az legyek, akkor beiratkoztam a nyomdaipari iskolába, de több kárt okoztam, mint hasznot, mert a sötétben mindig fölborítottam a hívót, úgyhogy ezt abbahagytam.

Az Operaház gyermekkórusában énekeltem, ott kiderült, mi nem akarok lenni: nem akartam hivatalnok lenni, aki reggel nyolctól délután négyig dolgozik. Esti ember akartam lenni. Gyerekként imádtam a függöny szagát. Most sem vagyok magas, de akkor igen nagyon alacsony voltam abban a gyerekkorban. A társaim mindig kikukucsáltak a függöny mögül. Ezt látta Réti József, s felemelt, hogy én is lássam a nyüzsgő közönséget. Őrült izgalmas volt, és az a légkör... Lamberto Gardelli volt akkor a zeneigazgató. A Carmenben a gyerekkórus az első és a negyedik felvonásban szerepel, és a másik kettőt soha nem láttam. Úgy döntöttem egyszer, hogy nem megyek iskolába, mert kikértek minket, és végignéztem az egészet. A színház és a zenekari árok légköre csodás világ! Tudtam, hogy én valami olyan világban szeretnék élni és dolgozni, mint részben a színház. Ma már tudom, hogy mint filmrendező megbuktam volna, mert az társas dolog, tehát mindenki függ a másiktól. Én viszont mindent magam akartam csinálni. A festészet és általában a szobrászat, az magá-

nyos pálya, csak egyedül lehet csinálni. A festő és a szobrász, amikor gyúrja az agyagot, magára van utalva, és minden őtől függ. Senki nem szól bele.

– *Kik voltak a tanárai, és kit tart a mesterének?*

– *M. Kiss Pál* volt a művészettörténet tanárom és *Benedek Jenő* tanította a festészetet. Nagyon jó tanár volt, mostanában kezdik emlegetni a nevét. Őt egy

kellett tartani a családot. A házukból lakatanyát csináltak, fölégették a parkettát, lakhatatlanná vált. Egy pár gumicsizmájuk volt, és el kellett kezdeni élni. Úgy járta be Olaszországot, hogy leült a parkban, lerajzolta a gyerekeket, és a mama rögtön meg akarta venni a képet. Ilyen kis pénzekből járta be Olaszországot.

– *Mi volt Benedek Jenő módszere?*

– Nagyszerű tanár volt, a mai napig is neki köszönhetek mindent, mert olyan alapbölcsességeket tanított, mint például hogy „nem elkezdni nehéz a képet, hanem befejezni”. Ez sokszor eszembe jut. Amikor korrigált, és látta, hogy „elkomponált” egy kép, akkor azt mondta: „ezt nem korrigálom, mert alapja egy képnek a kompozíció”. Ezeket az ember-

Kánai menyegző, 2008, olaj, farost

darabig azért nem szívelték, mert festett szocialista-realista képeket is, ahogy sokan mások is kénytelenek voltak, mert meg kellett élni. Benedek mesélte nekünk, hogy amikor vége lett a második világháborúnak, volt egy gyermeke és el

be véste. Ha pedig jó lett a kép, akkor tudott dicsérni. Amikor már úgy nézett ki, hogy festő leszek, vagy legalábbis kezdtem ebből élni, meghívtam, hogy nézze meg a dolgaimat. Akkor éppen a szekrény tetején száradt egy ifjú hölgy

portréja. Levette, megfordította, és egy tenyérynyi részre mutatva a hajnál és a nyaknál azt mondta: ez jó. Azt hittem, elsírom magam, olyan dühös voltam, de ma már tudom, hogy igaza volt, mert ott volt benne tiszta festőiség.

– *A gimnázium után felvételizett a Képzőművészeti Főiskolára?*

– Igen, de nem vettek fel, mert az osztályfőnököm, *Kanizsai Nagy Antal*, aki pártfunkcionárius volt, a felvételi lapomra azt írta: „Magyarország egyetlen felsőfokú intézményébe sem javaslom”. Ez sokáig elkísért! Addigra volt már nekem két kiállításom. A harmadik azért nem valósult meg, mert hoztak egy olyan rendeletet, hogy csak a Képzőművészeti Alap tagjainak zsűriznek: ha nincs zsűrizett anyag, akkor nem lehet kiállítani. Ettől kezdve nem volt kiállításom Magyarországon. Amikor 1968-ban adódott az az alkalom, hogy a Pénzverőbe mehetek dolgozni, akkor azt gondoltam, ott mégis csak ecset lesz a kezemben. Később volt kiállításom Belgiumban (1982) és az Artex festőkkel több helyen (1976, London; 1977–1978, Tokyo-Osaka).

– *Mikor és hol volt az első kiállítása?*

– 1971-ben a Láng Művelődési Központban. *Muray Róbert* grafikus segített nekem annak idején. Tulajdonképpen ő indította el, ő rendezte az első kiállításomat. Neki addig nem volt egyéni kiállítása, mert le volt tiltva. '56-ban tanár volt a képzőművészeten, és amikor lelőttek diákokat, *Muray* lefényképezte, és a képei megjelentek újságban. Később kiderítették, hogy ő volt. Úgyhogy nekem előbb volt húsz évesen kiállításom, amit ő csinált, mint neki. Volt olyan képem, amit a zsűri nem engedélyezett vallási témája miatt, hogy kiállítsák, erre én betettem a katalógusba. A zsűrizés úgy ment, hogy *Imre István* festőművész eljött megnézni a képeket. A zsűrizésért pénzt kapott. *Muray* mondta nekem előre, hogy jóval több képet tegyek ki, mint amit ki akarok állítani. Kiraktam vagy negyven képet, de *Imre* meg sem nézte őket. Félretolt, azt mondta: ez megy, ez nem megy. Ez volt a zsűrizés. Ha nem volt zsűri, akkor nem lehetett kiállítani.

– *1968-ban a Pénzverőbe került. Mi volt ott a munkája?*

– Két évig dolgoztam ott. Nagyon jó munka volt, mert mindennap más volt a téma. Jelvényt, érmet, plaketteket kellett

tervezni: egyik nap a Holdra szállás, a másik nap a kéményseprők volt a téma. Mindig ki kellett találni egy új kompozíciót. Ha nem lett volna ott is egy párttitkár, akkor a mai napig ott dolgoznék, ha meg nem szűnik közben a Pénzverő. Ez a párttitkár annyira kikezdett, hogy kiléptem. Hívtak a MÉH propaganda helyére, át akartam menni oda. Viszont beadták egy plakátomat, s mivel ott csak egy szűk kör dolgozhatott, nem sikerült bekerülnöm. Azt mondták *Hegyesi Frici* bácsinak, aki akkor a MÉH propagandaosztály vezetője volt, hogy ha nem tüntet el engem, akkor kirúgják. Így esett, hogy mivel nyugdíj előtt állt, elálltam az állástól. Munkahely nélkül maradtam, és

Angyali üdvözet, 1999, diófafapác

abban az időben KMK-nak (közveszélyes munkakerülőnek) számított, akinek nem volt munkahelye.

– *A Pénzverő után hol dolgozott?*

– Amikor elkezdtem festeni, engedélyt kértem szellemi szabadfoglalkozásra, s ezt 1971-ben megkaptam. Az Artex menedzsel, volt olyan évem, amikor harminckilenc képet eladtam, és amellet sokat dolgoztam a televízióban, például a fiatalon meghalt *Herczeg Csilla* főszereplésével megvalósult *Barackvirág* című filmben. Gyermekkorától kezdve életkoronként öthat képet kellett róla festeni. Aztán dolgoztam az Erdély aranykorában: *Bornemissza Annát* és *Apafi Mihályt* kellett reneszánsz ruhában megfesteni, majd jött a jelenet, és a katonák átdöfték a vásznat. Egy másik filmes munkám volt *A nagyúr* – *Gróf Bánffy*

Miklós Szinetár *Miklós* rendezésében (2001). *Bánffy* volt az Operaház intendánsa, és a filmben én voltam a keze, mert a főiskolán ő is gyorsan portrézott.

– *Mi a portré jelentősége?*

– Rájöttem, ki kell lesni az embereket, ki kell fárasztani a modellt, mert eleinte merevek, maszkot viselnek, azt akarják: ilyet fessenek rólam. De amikor elfárad, akkor előjön a természetes arca. Fontos, hogy időben legyen az illető lefestve. Egyszer festettem egy nagypapát. Amikor meghalt, az özvegyétől kaptam egy levelet, hogy most, hogy elment a férje, mekkora jelentősége van számára a férje portréjának. A fotó nem adja vissza ugyanazt. Csodálkozom gyakran, hogy a szülőket nem festetik meg, majd amikor meghalnak, akkor már kell a portré, fotó után. Pedig az nem ugyanaz.

– *Sok portrét festett az elmúlt évtizedekben. Kik ültek modellt?*

Korábban egy csomó idősebb festőt lerajzoltam, például *Ilosvai Varga Istvánt*, *Holló Lászlót*, *Olcsai-Kiss Zoltán* szobrászt, *Matzon Frigvest*. Ezeket a portrékat aztán odaadtam a Szij Rezső-hagyatéknak a Kecskeméti Református Kollégiumban. *Kányádi Sándort* is megfestettem, aztán *Szabó Efrém* ortodox papot, *Rapcsák András* hódmezővásárhelyi polgármestert, a zebegényi díszpolgárokat, *Bogányi Gergely* zongoraművészt, *Bőzsöny Ferenc* bemondót, *Győri Gábor* pszichiátert, pszichológust.

– *A vallásos témák közül mi vonzotta?*

– A kánai menyegző, az utolsó vacsora, Krisztus a kereszten, aztán a szentek közül például *Szent Sebestyén*. A *Kánai menyegző* című képemhez az egyik rokonom kisebbik gyermeke adta az ihletet, aki – ha nem körülötte forog mindenki – forgatja a szemét, vonaglik, mindent furcsaságot csinál. Kitaláltam, hogy ez a kánai menyegző, mindenki mindennel foglalkozik, ez a gyerek pedig elkezd valakinek húzni a ruháját, mindenki órá figyel, és észre sem veszik a csodát.

– *A festőállványán olvasható az ókori görög festőtől, Apellestől származó Nulla dies sine linea (Egy nap sem telhet el rajzolás nélkül.) jelmondat. Min dolgozik most?*

– Most egy virágcsendéleten. Egy barátom a virágpiacról kapott egy vödörnyi virágot, és odaadta, hogy fesse meg. Nekem mindig kell valami, amin dolgozom.

Tüskés Anna